

Avsnitt 70: Tidiga insatser för att förebygga problematisk skolfrånvaro

INFORÖST: Vi på Specialpedagogiska skolmyndigheten arbetar för att alla barn, elever och vuxenstuderande oavsett funktionsförmåga ska nå målen för sin utbildning. I podden förklarar, fördjupar och diskuterar vi specialpedagogik och ger goda råd till dig som arbetar i eller har barn som går i förskolan och skolan.

ERIKA: Hej och välkomna till Specialpedagogiska skolmyndighetens podd, *Lika värde*. Vi spelar in det här samtalet på distans, och jag vill berätta det ifall att det skulle påverka ljudet. I dag kommer vi att prata om problematisk skolfrånvaro, med fokus på om hur man som skola tidigt kan upptäcka om det finns en risk att en elev ska hamna i den här problematiska frånvaro, det vill säga förebygga att man hamnar i den situationen, och också hur man kan arbeta främjande när det gäller elevens närvaro. Och med mig i dagens samtal är Tobias Forsell, rådgivare på Specialpedagogiska skolmyndigheten, som också har forskat om problematisk skolfrånvaro och skrivit en avhandling ur elevers och vårdnadshavares och skolpersonals perspektiv. Och med är också Mona Tafvelin, som också är rådgivare på Specialpedagogiska skolmyndigheten, och så med sitt arbete har stort fokus på hur man kan arbeta för att skapa en tillgänglig lärmiljö, som man skulle kunna säga är just ett främjande arbete när det handlar om skola. Och ni båda är rådgivare som utgår från vårt kontor i Skellefteå. Så jag vill börja med att säga varmt välkomna till er.

TOBIAS: Tack så mycket.

MONA: Tack så mycket.

ERIKA: Och jag vill börja med att fråga dig, Tobias, jag var inne på det här i inledningen, men kan du beskriva lite mer på vilket sätt som du har kommit i kontakt med och arbetat med den här frågan om problematisk skolfrånvaro bland elever.

TOBIAS: Mm. Ja, men det började väl som så att jag var med i ett projekt som började 2014 till ... ja, det räckte till 2016, där jag arbetade i ett kommunövergripande projekt. Det var benämnt som *Tillbaka till skolan*. Och bakgrunden till varför projektet initierades var att ... egentligen att min hemkommun ville öka kunskapen om problematisk skolfrånvaro i grundskolan då. Och ett av målen med projektet var att ta fram en handledningsplan vid skolfrånvaro, en, så kallad då, åtgärdstrappa. Sen också utforma en verktygslåda med diverse kartläggningmaterial och ... Och samtidigt då, på uppdrag från rektorer, arbeta med att hjälpa ... ja, så kallade hemmasittare att komma tillbaks till skolan, återintegreras i skolan igen. Men jag märkte väl det ... Eller under den här tiden som jag jobbade i projektet, så noterade både jag och min kollega då att det fanns väldigt lite forskning och studier om problematisk skolfrånvaro, framför allt då i svensk skolkontext. Så jag skrev en forskningsdesign och blev med den då som grund antagen som doktorand vid Umeå universitetet hösten 2016. Så då bedrev jag mitt avhandlingsarbete och disputerade då i januari 2021 med min avhandling, *Man är ju typ elev, fast på avstånd*, som är då om problematisk skolfrånvaro ur elevers och föräldrars och skolpersonals perspektiv. Så, sen

har jag också arbetat en kort period inom socialtjänsten med familjebehandling, och även där haft lite fokus på arbete med skolfrånvaro, men med ett annat uppdrag då.

ERIKA: Och Mona, du som är rådgivare, har du ett stort fokus på just den där frågan om tillgänglighet i förskola och skola och hur man kan jobba i de verksamheterna för att lärandet ska fungera och att man ska kunna känna sig trygg.

MONA: Mm.

ERIKA: På vilket sätt är det viktigt just då för att främja närvaro, skulle du säga?

MONA: Ja, men det är lite som du säger, just det här att elever som kommer till skolan ska känna sig trygg och känna sig välkommen, och att man har den här välkomnande andan på skolan är väldigt viktig. Och att man också, för barn och elever, att man inte bara ... Att man ser hela skoldagen som viktig, inte bara lektioner och att man är i klassrum, utan även tittar på hela dagen. Hur ser det ut på raster? Hur ser det ut på skolgården och så, att det är många bitar som man måste titta på för att skapa den här trygga skolan.

ERIKA: Mm. Jag tänker, Tobias, du var inne på det där när du beskrev just ditt arbete med den där avhandlingen, att du har verkligen borrhänt mer [?? 0:04:07] i den här frågan och också mött elever med problematisk skolfrånvaro. Vad är det du hörde från eleverna? Vad var det de tog upp som gjorde att de hamnade i den här situationen?

TOBIAS: Alltså, i min studie så tycker jag att det framkommer ganska många exempel på att eleven starkt påverkas av

omgivnings, och då i synnerhet då skolmiljöns spegling av vem eleven är. Och den här speglingen får då konsekvenser för hur eleven uppfattar sig själv då i rollen som en lärande individ då, i rollen som också som kamrat på den sociala arenan. Så jag skulle vilja säga att det handlar både om faktorer kopplat till ... ja, men akademiska prestationer, men också väldigt mycket om sociala faktorer. Och är det så att eleven då upplever svårigheter på båda de här arenorna, både på utbildningsmässiga arenan och den sociala arenan, så ökar det, på något sätt då, risken för vantrivsel. Och vantrivsel i sig blir då en riskfaktor för skolfrånvaro, för trivs man inte eller ... det är kanske lite vassare uttryckt då, man mår psykiskt dåligt på skolan, så är det lätt att det bidrar till att eleven då vill undvika den miljön. Vilket på något sätt då kan beskrivas som att eleven vill skydda sig själv, helt enkelt.

ERIKA: Mm. [hör inte 0:05:22] ...

TOBIAS: Men jag skulle ... Ja, men jag skulle vilja säga att det är just de här sociala faktorerna som väger tyngst. Just det här att känna ett utanförskap bland klasskamrater eller ha svaga relationer till vuxna är ... det är ganska återkommande i de eleverna som jag har intervjuat, men även i de eleverna som jag har mött i ... som närvarostödjare så. Så att ... mm.

ERIKA: Mm. Just det. Så att egentligen är det ... Alltså, hur man tycker man lyckas i skolsammanhanget, både när det kommer till vad man lär sig och hur man kan visa det, men också hur det funkar i relationerna då.

- TOBIAS: Absolut. Alltså, både akademiska prestationer och ... men även hur man lyckas bland andra kompisar och hur man uppfattas av andra och om man har tillhörighet eller om man känner utanförskap och så.
- INTERVJUARE: Just det. Vad tänker du, Mona, när du hör Tobias berätta det här? Vad ... Jag tänker, du möter många skolor, vad ... Hur kan man som skola göra då för att jobba förebyggande och främjande, så att det inte leder till de här situationerna som Tobias beskriver, att han har mött elever ... har mött då, som har ... ligger till grund då för att man till slut faktiskt inte kommer till skolan?
- MONA: Mm. Nej, men jag tänker ... Det som Tobias säger är jätteviktigt, men jag tänker också den ... med fokus på den sociala miljön i skolan, att man redan tidigt ... ja, men både involverar eleverna, att man pratar om synen på olikheter och att det är okej att få vara den man är. Och jag tänker att det gäller inte bara i samtal mellan elever, utan det är hela skolan, för i skolan finns det också vuxna som kanske har tankar och idéer. Att alla får diskutera och samtala om de här sakerna. Och det är en känsla jag har, och att jag också ... Jag tänker också att det finns tillgång till flera vuxna, att jag som elev har möjlighet att vända mig till. Att det är viktigt just de här samtalen.
- ERIKA: Och då, du tänker just det här att det måste vara tillåtande på något sätt då eller att det ska finnas utrymme?
- MONA: Både tillåtande och att det ska finnas utrymme för alla att vara i skolan. Och det kräver att man har en organisation som också plockar in och breddar upp för alla att vara där.

ERIKA: Mm. Just det. Ja, för det här tycker jag är intressant, för jag tänker just att en skola består av ansvar i flera led. Alltså, det är från skolhuvudman till rektor till lärare och flera olika professioner som man har i till exempel elevhälsan. Vilka förutsättningar behöver man ha på plats i en verksamhet då, tänker ni, för att man ska kunna arbeta på det här förebyggande och främjande sättet då så att man har det här tillåtande öppna klimatet så att elever inte hamnar i problematisk skolfrånvaro? Vad säger du, Tobias? Om jag börjar med dig.

TOBIAS: Ja, men jag skulle säga så här, att det finns statiska faktorer som skolpersonal inte kan förändra, utan bara egentligen förhålla sig till. Och det är, exempelvis då, kön, etnicitet, men också tidigare erfarenheter, alltså elevers tidigare erfarenheter av positiva eller negativa erfarenheter av deltagande i pedagogisk miljö eller andra sociala sammanhang utanför skolan, att möta vuxna och andra kompisar och så. Och det kan se väldigt, väldigt olika ut, och vad man har erfarenheter av det. Det går inte att förändra. Däremot finns det dynamiska faktorer som vuxna kan påverka. Exempelvis vilken relation man har till elever, elevers syn på sig själva som lärande individ, alltså det här med elevidentitet. Men även då det sociala klimatet, som vi har varit inne på, i klassrummet och på skolgården och ... ja, överallt på skolan, så att säga. Men för att kunna se då alla elever och möta alla elevers behov, så behöver också skolpersonal förutsättningar i form av ... ja, men dels då kunskap, såklart, om elever i behov av särskilt stöd, men också tid för varje elev. Tid är en viktig faktor. Och det är ganska enkla slutsatser, men faktum är att de eleverna som

jag har pratat med i mitt arbete som närvarostödjare och även i min forskningsstudie också, påpekar vikten av att bli sedd och förstådd, så va. Så förutsättningar för lärare att kunna se varje individ är jätteviktigt. Sen behöver också elevhälsan vara tillgänglig. Elevhälsan har en viktig roll i både det närvarofrämjande arbetet och i det åtgärdande arbetet. Och man behöver ... Elevhälsan behöver arbeta exempelvis proaktivt med det sociala klimatet på skolan, och på ett systematiskt sätt, och identifiera elever i behov av särskilt stöd. Så det är jätteviktigt också, att man har ledstänger och organisation som ger elevhälsan förutsättningar också att göra ett gott jobb. Och så sen, en annan sak som jag tänker på också, som också är viktig, det är att ha en väl förankrad och implementerad handlingsplan vid skolfrånvaro. Och den kickar inte bara in när det handlar om ... ja, men 15 % frånvaro, utan det kan handla om när elever är upprepat sjukanmäld och så, att man är intresserad av att förstå vad det handlar om. Det kan vara av naturliga orsaker, att man har feber en vecka och så är man magsjuk en annan vecka. Men det kan också handla om psykosomatiska bekymmer som är kopplade till faktorer i skolmiljön eller andra faktorer som påverkar förutsättningar för eleven att delta i skolan.

ERIKA: Mm. Du tycker att man behöver faktiskt också vända på de stenarna och undersöka mer vad som ligger bakom?

TOBIAS: Ja, och har man en handlingsplan där var och en vet vad man ska göra i vilken tid, så att man sätter in utredningar i rätt tid och åtgärder och insatser utifrån vad som kommer fram i analysen av utredningar och kartläggningar, ja, men

då kanske man prickar rätt och kanske gör de här insatserna i tid, utan att frånvaron ska på något sätt eskalera och bli omfattande och långvarig.

ERIKA: Mm. Vad ... Skulle du vilja lägga till någonting, Mona? Vad är det du ser som viktigt att ha på plats?

MONA: Ja, Tobias sa väldigt många bra saker där, men jag tänker lyfta det här med tid, att det behövs väl tid. Sedan att göra de här ... Ja, men att tidigt upptäcka mönster, att se vad är det som händer och att man inte ... Ja, men är det en elev borta varje måndag den här ... på förmiddagen, att man tidigt går in och frågar eleven eller att man börjar titta, kartlägga, är det här ... ja, så att man hittar mönster och att man då har någonstans att börja. Sedan tänker jag också att det handlar lite grann om ... Vi pratade ... Tobias nämnde det tidigare också egent... Jag tänker lite grann synen på eleverna också, att ... vart fokus ligger, jag tänker som skola. Ibland fokuserar man kanske lite grann på vad ska vi göra med eleverna som inte kommer till skolan. Försöka vända fokus, eftersom jag har tillgänglighet som ... vad ska jag säga? Mitt område. Att vända på det här perspektivet och titta på, ja, men vad kan vi göra på lektionerna och vad kan vi göra på skolan där eleverna uteblir. Det är kanske där vi också ska jobba. Men det som Tobias säger, det är på många plan man måste vara och arbeta. Men jag tänker, där kan skolan ganska snabbt gå in och sätta in resurser och förändra.

ERIKA: Mm. Just det. För jag tänker det ... Du pekar på flera olika saker man kan och behöver göra som ... På vissa områden handlar det om att det måste skapas förutsättningar, tänker

jag. Då kanske det måste vara den som är skolhuvudman då som i såna fall har ... ja, men ser till att det finns tillräckliga resurser och det här med bra frånvaro och hanteringssystem och såna saker. Vad är det ni ser att det kan finnas för konkreta åtgärder man kan vidta som är så här ... som man har i sin hand? Det här med tillgänglighet och så vidare. Men vad skulle det kunna vara till exempel? Om man skulle bara ge något konkret exempel.

TOBIAS:

Jag tänker det Mona var inne på också, det här med tidiga signaler och så. Det är att ha det här samarbetet och dialogen med föräldrar också, kopplat till det här med trivsel eller slash vantrivsel i skolan. Föräldrar, tror jag, är dem ser de här initiala signalerna tidigast, så där. Jag tänker på så här kraftiga utbrott hemma efter skoldagens slut, svårt att sova, motstånd att gå till skolan på morgonen eller återkommande magont och huvudvärk och så. Och det är inte alltid att man kopplar det här till att det kan finnas faktorer i skolan som pushar ut en elev. Men om man ger de här ... den här informationen till skolan eller att skolan är vaksam på beteendeförändringar, så att man har den här dialogen om såna saker för att på så sätt kunna möta barns behov med små justeringar, innan frånvaron har eskalerat. Så jag skulle vilja säga, just det här viktiga samarbetet, dialogen skola och föräldrar också, den är jätteviktig för att uppmärksamma i tid och vara vaksam på ... ja, om det jag beskriver med beteendeförändringar och att elever som drar sig undan eller är utagerande eller ... ja, verkar vantrivas i skolan, så.

ERIKA: Mm. I era uppdrag då som rådgivare, vad är det ni ser, tycker ni, när ni är ute i verksamhet? Hur ser ni att skolor arbetar för att förebygga frånvaro och jobba främjande så? Tycker ni att ni ser att det finns förutsättningar att jobba och fånga upp de här signalerna i tid?

TOBIAS: Ja, alltså, jag ser att många skolor jobbar med tydliga rutiner för exempelvis överlämningar mellan olika stadier, för att fånga upp tidigt då elever med specifika behov. Sen tror jag att personal i skolan i dag har mer kunskap om riskfaktorer såsom neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och vad det kan innebära för elever. Att man har mer kunskap om det i dag än för 10, 15 år sen och så. Och många är väldigt angelägna om att få till det närvarofrämjande arbetet märker vi i anmälningar ... eller ansökningar hos oss på SPSM och så.

ERIKA: Mm. Vad säger du, Mona?

MONA: Nej, men det är lite som det Tobias var inne på. Det vi vet i dag, det är det att har man gått ut grundskolan så har man underminerat en av de här riskfaktorerna för att komma lite snett i samhället. Så det är jätteviktigt. Så det tror jag man är ganska medveten om i dag i skolan. Men sedan tänker jag också, Tobias var inne på det tidigare, det här med samarbetet med föräldrar och så. Jag tänker också på skolan, det här att man involverar alla med att ha både fritidshemmen ... Man har fritidsledaren, som också kan ha information att komma med. Sedan måste jag också säga det här samtalet ändå, att man tidigt skapar god grund för ett samtal och involverar barn och elever innan det har kommit för långt. Och det är någonting man kan börja med tidigt

och visa att här finns vi. Jag är vuxen, jag finns på skolan, jag finns till för dig. Vad vill du berätta? Att man har det klimatet också. Det tänker jag är väldigt gynnsamt för alla barn och elever.

TOBIAS:

Absolut. Och en del elever kanske inte alltid är så frispråkiga eller har lätt för att uttrycka vad man känner och tycker och tänker. Men då finns det en del kartläggningmaterial som har växt fram hos olika skolor och olika kommuner där mer ... som bygger på krysslistor, där man kan kryssa för, ”vad är det som hindrar mig att komma till skolan?” eller ”vad är det som tar energi från mig?” eller ”vad är det som ger energi?” eller ”var eller på vilken plats och med vem trivs jag och när funkar det bra?” Att man kan utifrån såna krysslistor ... Det blir lättare för eleven, i stället för att explicit säga, ”ja, men jag är mobbad och jag känner mig utanför”. Utan att kryssa för kan vara ett enklare sätt att ge sitt perspektiv på sin situation. Och då handlar det om att ta vara på det också. Om en elev kryssar för att man inte har några vänner, då handlar det om att möta det också. ”Okej, du berättar det här” eller ”du beskriver det här i din krysslista. Skulle man kunna göra så här eller kan vi hjälpa till på det här sättet eller är det ...?” Och så jobba med de bitarna så. Så det är ett sätt att få fram elevens röst. Och som Mona säger, det är en central del i det hela för att få till att elever ska trivas och kunna närvara och delta i skolan.

ERIKA:

Mm. Just det. Och då kan det vara ett sätt då, som sagt, att erbjuda flera alternativ också då, som du säger, med de här ... ja, med krysslistor eller annat för att ...

- TOBIAS: Ja, och ... Absolut.
- ERIKA: Få upp det på bordet så, och hjälpa eleven att sätta ord på och formulera, eller förmedla.
- TOBIAS: Mm. Förmedla sin bild av situationen.
- ERIKA: Mm. Jag tänker, ni har varit inne på det, just om den här vikten av att det finns en bra dialog och kontakt mellan skola och hem och vårdnadshavare och så. Men en sak som jag tycker har slagit mig när vi har vänt och vridit på det här ämnet och den här frågan det är att det känns som att det är mycket skam och skuld förknippat med problematisk skolfrånvaro, att barnet eller eleven känner skam, vårdnadshavarna känner också skuld över att man inte lyckas få sitt barn till skolan. Och skolan känner också skuld och skam och otillräcklighet. Och jag tänker, hur har vi hamnat i den här situationen där det är så ... Det känns som att det finns en grogrund också för mycket konflikter, och det där kan vara svårt, att hitta det där, kanske då, helt och hållet nödvändiga gemensamma samtalet och inriktningen. Vad tänker ni om det?
- TOBIAS: Ja, att närvaro i skolan är en stark norm i Sverige. Vi vet att utbildning ... eller vi pratar ofta om det, utbildning är nyckeln till arbetsmarknaden. Och funkar inte närvaron så skapar den en hög press på elev. Eleven känner av det, vårdnadshavare känner av det och skola känner av det. Det blir en hög press och en stressfylld situation. Men det man kan tänka på, det är att det är nästan alltid så, att eleven vill kunna gå i skolan, och föräldrar vill att barnet ska klara av skolgången, och skolan vill ge alla barn utbildning. Om man

har det ingångsvärdet, så ... hur kan vi hjälpas åt att hjälpa barnet, i stället för att fundera på vem bär skuld eller var ligger problemet, så då tror jag att det är lättare att lyckas, alltså att tänka aktivt framåt. Vad gör vi just nu? Vi vet det här. Hur kommer vi framåt och hur kan vi understödja närvaron och hur kan vi hjälpas åt i det, så. Forskningen ger också en bild av att det ofta är flera samverkande faktorer. Det är sällan en enskild orsak till frånvaron. Så det kan också lyfta ansvarsbördan, om man säger så då. Så att det är ofta många samverkande faktorer som har samspelat under lång tid som bidrar till att frånvaron blir påtaglig så, va.

ERIKA: Just det. Vad säg... Vad tänker du, Mona? Är det någonting som du vill lägga till?

MONA: Nej, men jag tänker det, precis som Tobias som säger, det är hög press och stress som man känner som förälder och som barn, eller som elev, att man vill till skolan. Och att man då också har ... att man kanske sätter in. Man har någonting. Man har som två delar. Man har dels en långsiktig plan, men sedan, vad gör vi här och nu så att det inte får gå för långt? Det tänker jag också att ... är viktigt att man har, en form av beredskap i skolan för det här, så att det inte får gå för långt.

ERIKA: Precis. Och det låter som just det här att vara tidigt vaksam och att tidigt agera är jätteviktigt då.

[allmänt medhåll]

MONA: Precis.

ERIKA: Men vad tänker ni? Om nu ... Alltså, om ... För det vet vi, att det finns sammanhang där det har blivit väldigt svårt att arbeta tillsammans och man känner sig väldigt trött och slutkörd som vårdnadshavare. Skolan kanske är rådvill och eleven mår jättedåligt. Vad kan ... Var skulle man kunna börja någonstans för att ändå komma till en ny, bättre plats? Vad tror ni? Vad skulle du säga, Tobias?

TOBIAS: Ja, men det är väl att kunna se ... Jag tror att det man har hamnat i då, det är en stressfylld situation där alla tror att det är kört. Men jag vill påstå att det är aldrig kört. Det finns alltid vägar tillbaks till skola och utbildning. Sen om det sker samma vecka, en månad senare eller ett år senare, det låter jag vara osagt, va. Men det finns alltid vägar tillbaks. Det gäller bara att vara nyfiken på hur kan den vägen tillbaka se ut. Och ibland kan man behöva göra ganska stora förändringar i skolmiljön. Kanske att man ger särskilt stöd på en annan plats, att man möter eleven på en annan plats, att man jobbar med sociala färdigheter, det kan man behöva hjälp av andra externa stödfunktioner. Det kanske är att man möts online, att man validerar kunskap på ett annat sätt än att eleven är i klassrummet och visar det på kunskap [?? 0:21:54]. Att man tittar på möjlig ... alltså, lite utanför boxen-tänk och så. En del skolor har också små undervisningsgrupper. Och jag förespråkar att gärna ha det i reguljär skolkontext, ganska nära klassrummet och så. Och att man kanske får ett mindre sammanhang, möta en vuxen under en ... en anknytningsperson i skolan så där under en kortare tid, för att bygga bron tillbaks till skolan, så. Så det finns alltid vägar, men det gäller bara att vara nyfiken och tänka lite grann utanför boxen, och verkligen väva in eleven

i den här vägen tillbaks, så att man inte skjuter över målet, så att säga.

ERIKA: Mm. Är det någonting som du vill lägga till, Mona?

MONA: Du säger precis det jag tänkte nu när du började prata just det här att tänka utanför boxen. Det är väl det där som är ... Och att involvera eleven, så att man inte gissar och tänker och tror, utan man också involverar eleven som det berör. Jätteviktigt, tänker jag.

TOBIAS: Och för att tillägga där också, att tänka utanför boxen, det är en sak som jag och Mona pratar om också. Men att skolan eller skolpersonal får förutsättningar att agera utanför boxen också. Så ser det ut just nu. Vi behöver den flexibiliteten i skolan för att kunna möta alla barn och att alla barn ska kunna delta i skolan, som är så pass viktigt så.

ERIKA: Mm. Precis. Ja, men jätteviktigt också att ni säger det just, att det inte bara ... så att det inte bara blir en fråga om eldsjälar som ska ta initiativ eller göra saker, utan att det finns också en organisation för det, så att man också har förutsättningar att göra det man ser krävs då. Jag tänker, ni har båda bakgrund som förskolelärare och jag ... När vi pratade inför den här inspelningen, så var ni också inne på att det här är någonting som man kan vara vaksam över och upptäcka tidigt, kanske hos vissa barn. Och då är det också ... Det finns saker man kan göra tidigt för att stötta de här barnen och förebygga och främja så att de inte hamnar i problematisk skolfrånvaro. Vad är det ni tänker att man i såna fall, om man jobbar i förskolan då, behöver vara uppmärksam på?

TOBIAS: Ja, alltså, både jag och Mona pratar om sociala faktorer och eftersom att jag har sagt att i många fall handlar det om sociala pushout-mekanismer i lärmiljön eller elever i behov av socialt stöd, så tror jag att det är viktigt att uppmärksamma barn som ... alltså, tidigt i förskolan, som exempelvis är i svårigheter i leken med andra barn och så där, med turtagning och samarbete, kommunikation. Men jag tänker också på de här barnen och unga, unga individerna i förskolan som behöver extra stöd att våga utforska omgivningen, att våga lämna det trygga och förutsägbara, alltså hem och föräldrar, att uppmärksamma dem. Och redan i förskolan så behöver faktiskt vissa barn stöd att utveckla copingstrategier, att hantera ... reglera känslor och impulser och upplevelse så. De behöver stöd i det av närvarande vuxna i förskolan. Så att uppmärksamma de här barnen som är i sociala svårigheter eller som kanske är försiktiga att utforska sin omgivning och inte vågar så, va. Och det kan man se vid lämningsituationer på förskolan eller hur barnet leker i ... med andra barn, helt enkelt, på förskolan, så.

ERIKA: Nu nämnde du ett begrepp som inte jag vet vad det är. ”Pushout-faktorer”, sa du. Vad är det för någonting?

TOBIAS: Ja, då tänker jag på att pushout-faktorer, sociala pushout-faktorer kan vara mobbning exempelvis eller att man är utstött eller utanför eller att man är inte bemött på ett adekvat sätt eller att man inte får särskilt stöd som man ... om man är i behov av det. Det kan vara pushout-mekanismer i skolan.

ERIKA: Mm. Är det någonting som du vill lägga till, Mona, till det som Tobias har sagt?

MONA: Nej, men vi hade pratat just och han har lyft det här, och jag skulle lyfta det här med leken än en gång, att det är där vi tränar som små barn, alltså den sociala kontexten. Och det är där vi ska vara. Och då är det också närvarande vuxna och att man kanske får vara någon form av ... Ja, men man behöver kanske stöd i leken, som vuxen att man stöttar barnet i leken. Hur ska man hantera den här situationen? Vad gör man här, när leken utvecklar sig till det här? Att man blir någon form av en social tolk, att man hjälper barnet att tolka situationen, så att det inte blir ett utanförskap och att den ... att barnet också vågar gå in i leken. ”Jag vet att jag har med mig en vuxen som kan hjälpa kanske mig när ... om det strular och jag inte riktigt förstår”. Det tänker jag man kan göra för små barn. Och det kan man ... Som Tobias sa, det ser man tidigt, så att det är där man kan stötta. Jag brukar ibland prata om att man kan jobba med lekscript, och det är att man strukturerar upp och styr leken, så att alla kan delta. Och då blir det ett sätt för barn som kanske inte har ... som behöver träna lite mer på att leka, de har någonting att hålla i, så det blir deras ledstänger, så att säga.

ERIKA: Mm. Jag tänker, när jag lyssnar på er båda så tänker jag att det ... Jag tycker det låter som att det handlar mycket om att skapa trygghet hos de här barnen i det här sammanhanget och vara som lite brobyggare, kanske. Kan man tänka så?

TOBIAS: Jo, dels att skapa trygghet genom att jobba med grupp och gruppklimat, socialt klimat, men också att hantera

utmaningar på förskolan eller hantera andra barn som har andra åsikter eller att kunna hantera en lek med andra barn. Och att kunna ha kommunikationssätt som funkar för att ta sig in i en lek och göra sig förstådd och så. Så att det är såna bitar.

ERIKA: Jätte viktigt, tänker jag. Och som sagt, också då jätte viktigt om man nu tänker sig att det också i förlängningen leder till att man ... tiden när man går vidare till skolan, är lite mer förberedd då och kanske inte hamnar i de här situationerna där man upplever att man inte får stöd och där det då inte leder till att man kanske klarar skolan som man skulle vilja och behöva, men också det här med utanförskap, tänker jag, som ni också var inne på.

[allmänt medhåll]

ERIKA: Jätteintressant. Jag tror vi ... Den där frågan får vi återvända till, för nu har vi faktiskt kommit till slutet för det här samtalet. Men jag hoppas att vi kan återvända till frågan, för den är stor och den här viktig. Så jag vill säga stort tack till er för att ni var med. Tack, Tobias Forsell och Mona Tafvelin, som båda jobbar som rådgivare på Specialpedagogiska skolmyndigheten.

MONA: Tack.

TOBIAS: Tack för att vi fick vara med.

ERIKA: Det var jätteintressant och ett angeläget ämne som vi, som sagt, behöver återkomma till. Och det väcker många tankar och insikt om hur man som skola kan arbeta för att förebygga problematisk skolfrånvaro och hur viktigt det är

att vi också tänker på de här frågorna tidigt i barns liv, också då också även i förskolan. Så jag vill säga till dig som har lyssnat och vill veta mer om hur du kan få stöd i arbetet med att främja närvaro att du kan gå in på vår webbplats, www.spsm.se, för där finns information och forskning kring att främja närvaro. Och där finns också kurser och webinarier presenterade som kan ge mer kunskap om den här och även andra viktiga frågor. Och på webben så finns också våra poddavsnitt samlade, om du vill lyssna på fler samtal. Så vi säger tack för att ni har lyssnat på oss.

INFORÖST:

Tack för att du lyssnat på Specialpedagogiska skolmyndighetens podd. Fler avsnitt kan du hitta på vår webbplats och där poddar finns. Om du vill veta mer om oss och vilket stöd vi erbjuder, gå in på vår webbplats, spsm.se. Följ oss även på Facebook, Twitter och Instagram.